

Dezavantajlı Gruplar İçin Sosyal Belediyecilik: Türkiye’den Örnek Belediyeler

Cumhur Havan¹

Özet

Bu çalışma, Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışının dezavantajlı gruplara yönelik uygulanmasını ve başarılı örneklerin diğer belediyelere nasıl ilham kaynağı olabileceğini incelemektedir. Türkiye’de sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin sosyal devlet ilkelerine uygun olarak toplumsal eşitsizlikleri azaltmayı ve dezavantajlı grupların yaşam standartlarını yükseltmeyi hedefleyen bir yaklaşımdır. Çalışma, belediyelerin sosyal hizmet projelerini, sosyal yardımlar, eğitim ve sağlık destekleri, engelli bireylere yönelik özel programlar ve yaşlı bakım hizmetleri gibi geniş yelpazede sundukları hizmetleri ele almaktadır. Araştırma, sosyal belediyecilik uygulamalarının etkinliğini ve kapsamını değerlendirerek, toplumsal bütünleşme ve sosyal adaletin sağlanmasına katkılarını ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu hizmetlerin sadece dezavantajlı bireylerin yaşam kalitesini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumun genel refah seviyesini yükseltme potansiyelini de vurgulamaktadır. Çalışma, başarılı sosyal belediyecilik örneklerinin yaygınlaştırılması ve diğer belediyelere örnek teşkil edecek uygulamaların geliştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalar, sosyal belediyecilik uygulamalarının daha da geliştirilmesine ve toplumun tüm kesimlerine eşit hizmet sunulmasına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, sosyal belediyecilik anlayışının yaygınlaştırılması, toplumsal refahın artırılması ve sosyal adaletin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır.

GİRİŞ

Kentler, sosyo-ekonomik eşitsizliklerin en belirgin şekilde gözlemlendiği mekânlardır. Dezavantajlı gruplar, bu eşitsizliklerden en fazla etkilenen topluluklar arasında yer almakta ve kent yaşamına tam anlamıyla katılım sağlamakta zorluk çekmektedir. Engelliler, yaşlılar, kadınlar, göçmenler,

1 Dr. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, cumhurhavan@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-3289-4523>

düşük gelirli bireyler ve diğer kırılgan gruplar, kentlerde barınma, eğitim, sağlık, ulaşım ve istihdam gibi temel haklara erişimde çeşitli engellerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu noktada, sosyal belediyecilik anlayışı, dezavantajlı grupların kent yaşamına daha eşit şartlarda katılımını sağlamak için kritik bir rol üstlenmektedir.

Sosyal belediyecilik, geleneksel belediyecilik anlayışının ötesine geçerek, toplumsal dayanışmayı güçlendiren, kapsayıcı ve insan odaklı politikalar geliştirmeyi hedefleyen bir yaklaşımdır. Türkiye'de bazı belediyeler, dezavantajlı grupların yaşam kalitesini artırmaya yönelik örnek uygulamalar geliştirmiş ve bu uygulamalar ulusal ve uluslararası düzeyde dikkat çekmiştir. Bu bölümde, Türkiye'deki bazı belediyelerin dezavantajlı gruplara yönelik sosyal belediyecilik uygulamaları ele alınacak, başarılı örnekler analiz edilerek sosyal belediyeciliğin kentlerdeki eşitsizlikleri azaltma potansiyeli tartışılacaktır.

Bu çalışma, sosyal belediyeciliğin dezavantajlı gruplar açısından neden önemli olduğunu ortaya koymayı ve yerel yönetimlerin sosyal politikalar aracılığıyla nasıl daha kapsayıcı bir kent ortamı oluşturabileceğini göstermeyi amaçlamaktadır. Türkiye'den seçilmiş belediye örnekleri üzerinden yapılan analizler, sosyal belediyecilik anlayışının güçlendirilmesine yönelik öneriler sunarak, dezavantajlı grupların hizmetlere erişimini kolaylaştırarak eşitsizlikleri azaltmayı ve bu minvalde gelecekteki yerel yönetim politikalarına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, nitel analiz yaklaşımlarından biri olan söylem analizi yöntemi benimsenmiştir. Söylem analizi, 1940'lı yıllarda sosyolojik araştırmalarda kullanılmaya başlanmış, 1960 ve 1970'lerde ise toplumsal yapıyı ve dinamikleri anlamlandırmak amacıyla daha kapsamlı bir metodolojiye dönüşmüştür. Bu yöntem, yalnızca yazılı ve sözlü metinlerin içeriğini çözümlemeyi değil, aynı zamanda bağlamsal ve ideolojik katmanlarını da incelemeyi hedefler. Geleneksel içerik analizinden farklı olarak, söylem analizi bireylerin ve kurumların dil aracılığıyla ürettikleri anlamları, bu anlamların güç ilişkileriyle nasıl şekillendiğini ve toplumsal yapılar içinde nasıl yeniden üretildiğini ele alır. Alanın öncülerinden Michel Foucault ve Teun A. Van Dijk tarafından geliştirilen teknikler, çalışmada temel referans noktası olarak benimsenmiştir. Foucaultcu söylem analizi, söylemin yalnızca bir iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda iktidarın tesis edilmesi ve sürdürülmesinde kritik bir rol oynadığını savunur. Bu bağlamda, söylemlerin ardındaki bilgi ve iktidar ilişkilerini ortaya çıkarmayı amaçlayan bir arkeoloji

anlayışı geliştirmiştir. Öte yandan, Van Dijk'in söylem analizi yöntemi, dilin toplumsal eşitsizlikleri nasıl yeniden ürettiğini inceleyerek özellikle medya, siyaset ve kurumlar gibi güç odaklarının söylemleri üzerinden ideolojik yapıların çözümlenmesini sağlar. Söylem analizi, bireylerin ve grupların sosyal gerçeklikleri nasıl algıladıklarını ve bu algıların nasıl şekillendirildiğini anlamaya yönelik güçlü bir araçtır. Bu çerçevede, dilin kurumsal yapı ve gündelik hayat arasındaki ilişkileri nasıl inşa ettiğini ve yeniden ürettiğini araştırır. Özellikle güç mekanizmalarının kurumsallaşma biçimleri, sosyal risk altındaki bireyler ve dezavantajlı gruplar üzerindeki tahakküm ilişkileri gibi konular, söylem analizinin yoğun olarak kullanıldığı alanlar arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda, söylem analizi yöntemi, sosyal bilimler alanında giderek yaygınlaşan ve derinlemesine analiz yapmaya olanak tanıyan bir araştırma aracı olarak değerlendirilmektedir (Gül ve Nizam, 2021, s.196).

Sosyal Devlet Kavramı

Tarih boyunca insanlık; savaşlar, doğal afetler ve salgınlar gibi krizlerle karşı karşıya kalmış ve bu tür olumsuzluklar hem bireylerin sosyal yaşamını hem de toplumların yapısal dengelerini derinden sarsmıştır. Toplumsal düzenin bu süreçlerde geçirdiği dönüşümler, devletlerin yapı ve işlevlerinin de değişmesine yol açmış, onları daha etkin müdahale mekanizmaları geliştirmeye zorlamıştır. Devlet, kriz anlarında yalnızca düzeni koruyan bir otorite olarak değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı güçlendiren bir aktör olarak hareket etmelidir. Bu bağlamda, ekonomik ve sosyal yaşamın sürdürülebilirliğini sağlamak adına doğrudan müdahalelerde bulunmalı, bozulan toplumsal yapıyı onarıcı politikalar geliştirmelidir. Böylece, krizlerin yarattığı yıkıcı etkiler hafifletilirken, yoksulluk, toplumsal dışlanma, ekonomik dengesizlikler ve cinsiyet temelli eşitsizlikler gibi sorunlarla mücadelede de etkin bir rol üstlenmiş olur. Devletin bu süreçteki sosyal yönünü güçlendirmesi, toplumsal refahın korunması ve krizlerin uzun vadeli etkilerinin minimize edilmesi açısından hayati bir sorumluluk olarak öne çıkmaktadır.

Sosyal devlet, vatandaşlarının siyasi, ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımını teşvik eden, onlara insan onuruna yakışır bir yaşam sürdürebilmeleri için yeterli gelir ve yaşam standartlarını sağlamayı amaçlayan bir devlet modelidir. Toplumsal adaletin ve eşitliğin tesis edilmesini öncelikli hedeflerinden biri olarak gören sosyal devlet, bireylerin refahını artırmak ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmek adına çeşitli mekanizmalar geliştirir (Öztürk ve Gül, 2012, s.378).

Bu bağlamda, sosyal devlet; yoksulluk ve yoksunlukla mücadele, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve kalkınma, fırsat eşitliği ve toplumsal cinsiyet adaleti, sosyal bütünleşmenin sağlanması ve kapsayıcı bir sosyal güvenlik sistemi inşa edilmesi gibi temel amaçları gerçekleştirmek için aktif politikalar üretir. Böylece bireyler arasında sosyal ve ekonomik uçurumları azaltarak toplumun her kesiminin temel hak ve hizmetlere eşit şekilde erişimini güvence altına alır.

Sosyal Belediyecilik Kavramı

Sosyal belediyecilik anlayışının temelleri, 19. yüzyılın ikinci yarısında gelişmeye başlayan sosyal devlet kavramına dayanmaktadır. Sanayi Devrimi'nin yol açtığı toplumsal ve ekonomik sorunlara çözüm üretmek amacıyla sosyal politika anlayışının giderek önem kazandığı görülmüştür. Daha önce de ifade edildiği gibi, sosyal devlet, toplumsal refahı artırmak ve bireyler arasında sosyal adaleti sağlamak amacıyla çeşitli sosyal politikalar uygulayan bir devlet modelidir. Ancak, hızlı sanayileşme, kırsaldan kentlere yoğun göç dalgaları ve sanayi kentlerinde nüfusun hızla artması, merkezi kamu yönetiminin sosyal politika hizmetlerini yaygın ve etkili bir biçimde sunmasını zorlaştırmıştır. Bu noktada, sosyal devletin yerel ölçekteki yansıması olarak yerel yönetimler devreye girmiş ve sosyal politika uygulamalarında devletin en önemli destekleyicileri hâline gelmiştir (Koçak ve Kavi, 2014, s.36). Yerel yönetimlerin, doğrudan kent sakinleriyle temas hâlinde olması, sosyal belediyecilik anlayışının gelişmesine ve halkın ihtiyaçlarına daha hızlı ve etkin çözümler üretilmesine olanak tanımıştır.

Literatürde farklı şekillerde tanımlanan sosyal belediyecilik kavramı, çeşitli açılardan ele alınmış olmakla birlikte, öne çıkan ortak tanımlardan biri şu şekildedir: Sosyal belediyecilik, yerel yönetimlere sosyal alanlarda planlama ve düzenleme sorumluluğu yükleyen, kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevre koruma gibi sosyal alanlara yönlendirerek toplumsal refahın artırılmasını hedefleyen kapsamlı bir belediyecilik anlayışıdır.

Bu model, işsizler ve kimsesizler için yerel yönetimler aracılığıyla sosyal yardımlar sağlanmasını, sosyal dayanışma ve bütünleşmenin güçlendirilmesini, bireyler ve toplumsal gruplar arasındaki sosyal güvenlik ve adalet mekanizmalarının desteklenmesini amaçlayan bilinçli politikaları içermektedir (Akdoğan, 2002, s.44). Aynı zamanda, sosyal devlet anlayışının yerel düzeydeki karşılığı olarak sosyal belediyecilik, sunduğu sosyal içerikli mal ve hizmetlerle vatandaşların yaşam kalitesini artırmayı, gelir dağılımındaki adaletsizlikleri azaltmayı ve sosyal adaleti sağlamayı hedefleyen bir yönetim modelidir (Pektaş, 2010, s.6).

Bu bağlamda, sosyal belediyeçilik yalnızca altyapı ve kentsel hizmetlerin sunulmasıyla sınırlı kalmayıp, toplumsal eşitsizlikleri gidermeye yönelik sosyal yardım, eğitim, sağlık ve istihdam destek programlarını da kapsayan geniş bir perspektife sahiptir.

Sosyal belediyeçilik, yerel yöneticilere politika geliştirme, uygulama ve yerel sorunlara çözüm üretme gibi yeni ve çeşitli sorumluluklar yükleyen bir anlayıştır. Bu kapsamda, yerel yönetimlerin en önemli unsurlarından biri olan belediyeler, hizmet sunumlarını “sosyal yardım” ve “sosyal hizmet” olmak üzere iki temel başlık altında gerçekleştirmektedir.

Sosyal yardım, bireylerin ve ailelerinin temel ihtiyaçlarını karşılamalarına destek olmak amacıyla yapılan ve muhtaç bireyleri zamanla kendi kendilerine yetebilecek bir duruma getirmeyi hedefleyen yardımlardır. Sosyal hizmet ise bireylerin ve toplumun gelişimini sağlamak, toplumsal eşitsizlikleri gidermek ve yaşam standartlarını yükseltmek için yapılan kapsamlı çalışmaları ifade eder.

Bu bağlamda, sosyal belediyeçilik, belde sınırları içinde yaşayan bireylerin fiziksel, sosyal ve ekonomik koşullarını dikkate alarak, onların maddi ve manevi gelişimlerine katkıda bulunmayı, özellikle dezavantajlı gruplar için insan onuruna yakışır bir yaşam standardı oluşturmayı amaçlayan bir yönetim modelidir.

Belediyeler tarafından sunulan sosyal belediyeçilik hizmetlerinin kalitesi, çeşitliliği ve etkinliği, çeşitli faktörlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Belediyelerin mali kaynakları, personel niteliği, yerel halkın eğitim ve kültür seviyesi gibi unsurlar, hizmetlerin kapsamını ve etkinliğini doğrudan etkilemektedir (Negiz, 2011, s.326).

Sosyal Belediyeçiliğin Temel Fonksiyonları

Sosyal devletin, sosyal güvenliğin sağlanması, işsizliğin önlenmesi, emek gücü ile geçimini sağlayan bireylerin korunması ve refah seviyesinin artırılması yoluyla sosyal eşitsizlikleri giderme işlevini üstlendiğine değinmiştik. Sosyal belediyeçilik anlayışı ise, sosyal devlet kavramının yereldeki en önemli tamamlayıcı ve uygulayıcı aracı olarak değerlendirilebilir. Günümüzde merkezi yönetimler, giderek artan bir şekilde yetkilerini, vatandaşlara en yakın hizmet birimi olan yerel yönetimlere devretmeye başlamıştır. Merkezi yönetimlerin sosyal politika alanından uzaklaşmasıyla birlikte, belediyelerin bu alandaki sorumlulukları artmış ve daha fazla sosyal politika uygulaması hayata geçirilmiştir. Bu süreçte, yerel yönetimler devraldıkları görev ve yetkileri etkin bir şekilde yerine getirebilmek için yeni politika araçları geliştirmiş, böylece sosyal belediyeçilik alanında önemli değişim ve gelişmeler

yaşanmış, hizmet kalitesi artmıştır. Günümüzde vatandaşlar birçok sosyal hizmeti belediyelerden talep etmekte, aldıkları hizmetler ise yasal çerçeveye güvence altına alınmaktadır (Keleş, 2008, s.42).

Bu bağlamda sosyal belediyeciliğin fonksiyonlarını beş temel başlık altında toplayabiliriz;

1. Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon
2. Yönlendirme ve Rehberlik Etme
3. Yardım Etme ve Gözetme
4. Yatırım Yapma
5. Belediye – Halk İletişimi

Bu fonksiyonları kısaca açıklamak gerekirse:

1. Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon: Sosyalleşme kavramı, bireyin yaşadığı toplumdaki hukuki, ahlaki ve kültürel normlara uygun şekilde davranmayı öğrenme sürecini tanımlar. Aynı zamanda, bireyin toplumda sahip olduğu sosyal statü ve rollerine uygun davranma becerisini kazandığı bir süreçtir. Sosyalleşme sürecinden dışlanan bireyler, toplumsal hayatta çeşitli sorunlar yaratabilir ve toplumun dengesini bozabilirler. Bu bağlamda yerel yönetimler, toplumsal düzenin sürdürülebilirliğini sağlamak adına bireylere toplumsal normlara uygun davranışları öğrenme ve ortak kurallara göre yaşama alışkanlıkları edinme konusunda önemli bir rol üstlenebilirler. Belediyeler, sosyal kontrol mekanizması olarak, bireylerin toplumla uyum içinde yaşamalarını sağlamak amacıyla sosyo-kültürel çevreye uygun hareket etmeleri için çeşitli adımlar atabilirler. Belediyeler, sahip oldukları yasal yetkilerle kural koyma ve bu kurallara aykırı davranışlara karşı yaptırımlar uygulama yeteneğine sahiptirler. Bu yaptırımlar, sosyal sorunların çözümüne yönelik çeşitli sosyal ve kültürel hizmetlerle pekiştirilebilir. Belediyeler, halkı bilgilendirme toplantıları, kent konseyleri, halk meclisleri, iş yeri ziyaretleri, kültür gezileri, mahalle kütüphaneleri, afişler ve duyurular gibi araçlarla bilgilendirerek, daha etkin ve yoğun mesajlar verebilirler (Pektaş, 2010, s.14).
2. Yönlendirme ve Rehberlik Etme: Beldelerinde yaşayan insanların, özel hayatlarında veya sosyal ve kamusal alanlarda karşılaştıkları problemlerin çözümünde belediyeler önemli bir role sahiptir. Belediyeler, sosyal danışmanlık hizmetleri sunarak halkı, sorunların çözüm adresleri konusunda bilgilendirme işlevini yerine getirebilirler

(Akdoğan, 2002, s.35). Ayrıca, çocuklar ve gençler için eğitim, meslek, sanat ve spor alanlarında yönlendirme yaparak onların gelişimlerine katkıda bulunurlar. Aile danışmanlığı birimleri aracılığıyla, evlilik ve genetik hastalıklar gibi konularda da bilgilendirme ve yönlendirme hizmetleri sunmaktadırlar. Belediyeler, bireysel ve sosyal hak arama konusunda da vatandaşlara rehberlik ederler. Seslerini duyurma ve farkındalık oluşturma gibi konularda sahip oldukları duyuru araçlarını kullanarak, sosyal belediyciliğin yönlendirme ve rehberlik etme işlevini etkin bir şekilde yerine getirebilirler.

3. Yardım Etme ve Gözetme: Yerel yönetimler, bölgelerinde yaşayan engelli, yardıma muhtaç, yoksul, işsiz ve mesleksiz kişileri öncelikle tespit ederler. Bu kişilerin durumları hakkında izleme yaparak, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği halinde gerçek ihtiyaç sahiplerini gözetirler. Gelir seviyesi en düşük olanlardan başlayarak, temel ihtiyaçlar olan barınma, yiyecek, yakacak, sağlık malzemeleri, ilaç, okul malzemeleri gibi yardımları bu kişilere ulaştırırlar. Belediyelerin yoksul ve fakir insanlara aynı veya nakdi yardımlarda bulunması, toplumda duyarlılık seviyesini artırır. Belediyeler, yardım duygusu gelişmiş ve maddi durumu iyi olan insanlara, dernek ve vakıflara yol göstererek, toplumdaki yardımlaşma ve dayanışma duygularının gelişmesine katkı sağlarlar. Son yıllarda, yaşlılar ve engellilere evde bakım hizmetleri, kişisel temizlik, ev temizliği gibi yardımlar da yapılmaktadır. Ayrıca, ibadethaneler, okullar gibi toplu yaşam alanlarına temizlik başta olmak üzere çeşitli hizmetler sunulmaktadır (Beki, 2008, s.40).
4. Yatırım Yapma: Yerel yönetimler, toplumda yaşanan işsizlik ve geçim sıkıntısı gibi mali sorunları tek başlarına tamamen çözemeyebilirler; çünkü bu alanda teknik ve maddi kaynakları sınırlı olabilir. Ancak, bu problemlerin etkilerini hafifletecek ve çözümünü kolaylaştıracak çeşitli hizmetler sunabilirler. Örneğin, bölgelerindeki iş gücü ihtiyaçlarını belirleyerek işverenlerle iş arayanları buluşturabilir, işsiz bireyler için mesleki eğitim kursları düzenleyebilirler. Temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan bireylerin yaşamlarını iyileştirmek amacıyla üretici satış noktaları, halk ekmek fabrikaları, aşevleri, yaşlılar ve engelliler için bakım ve koruma evleri ile sağlık merkezleri gibi tesisler inşa edebilirler. Ayrıca, kütüphaneler, kültür ve sanat merkezleri, bilgi evleri, beceri geliştirme atölyeleri ve uygulama merkezleri gibi yatırımları hayata geçirerek, vatandaşların sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına cevap verebilirler. Bu tür projeleri planlayıp uygulayarak, belediye sınırları içinde yaşayan insanların yaşam kalitesini yükseltmeyi

hedeflerler. Böylece, yerel toplulukların sosyal ve kültürel taleplerini karşılamak için önemli adımlar atmış olurlar (Erdaş, 2024, s.26).

5. **Belediye – Halk İletişimi:** Yerel yönetimler ve halk arasındaki iletişim, sosyal belediyecilik kapsamında büyük öneme sahiptir. Halkla bütünleşme, kaynaşma ve dayanışma, sosyal belediyecilik faaliyetlerinin planlanıp hayata geçirilmesi için önemlidir. Yerel yönetimlere aday olanlar, oy istemek için halkla buluşmak zorundadır. Belediye yönetimine talip olan veya seçilen kişiler, halkla ilişkiler konusuna özel önem vermelidir. Belediyeler ve halk arasındaki iletişimin etkin olması, verilen hizmetlerin anlaşılmasını sağlama, hizmet kalitesini artırma, sorunlara hızlı çözüm getirme ve ayrımcılığı önleme açısından gereklidir. Bu bağlamda basın-yayın ve halkla ilişkiler birimleri önemli görevler üstlenmektedir. Belediyelerin kurduğu başvuru merkezleri, halkın istek ve taleplerini doğrudan iletebildikleri yerler olarak önemli bir işleve sahiptir. Halktan gelen şikâyet, talep ve önerileri ayrımcılık yapmadan ilgili birimlere aktararak hızlıca yanıtlanmasını sağlar (Beki, 2009, s.41).

Dezavantajlı Gruplar

Türk Dil Kurumu'na (2025) göre dezavantaj, avantajlı olmama durumu olarak tanımlanır. Avantaj terimi Fransızca kökenli olup kazanım ve üstünlük anlamlarına gelir. Bu bağlamda, dezavantajın kazanım ve üstünlükten yoksun olma anlamını taşıdığı söylenebilir. Ayrıca, dezavantaj, bir şeyin veya kişinin diğerlerine göre daha az başarılı olmasına neden olan koşulları veya durumları ifade eder. Bu nedenle, dezavantaj kavramı kişiler arasındaki karşılaştırmalarla netlik kazanır. Dezavantaj ile ilişkili bir diğer kavram ise sosyal dezavantajdır.

Sosyal dezavantaj, yaşam imkânlarına ve kişilerin toplumda tam anlamıyla etkin olabilmesine engel olan zorlukları ifade eder. Bu zorluklar arasında yoksulluk, sağlık durumu bozulması, engellilik, adaletsizlik ve ayrımcılık gibi dezavantajlılık durumları bulunmaktadır (Scutella, WilkinsandHorn, 2009, s.7). Dezavantajlılığın bu şekilde tanımlanması, kişilerin kendi kendilerini idare etme becerilerinin kısıtlandığı anlamına gelmektedir.

Dezavantajlı gruplar kavramı ise Batı literatüründen dilimize tercüme edilmiştir. Dezavantajlı gruplar, ayrımcılık, sosyal dışlanma, sosyal içerme ve yoksulluk gibi kavramlarla ilişkilendirilmiş ve literatürde marjinal, sosyal risk veya handikaplı gruplar olarak da adlandırılmıştır. Her ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik yapılarının farklılığı sebebiyle, genel kabul görmüş bir dezavantajlı grup tanımı yoktur. Geniş çerçevede, dezavantajlı gruplar, içinde

buldukları toplumda sosyal, ekonomik ve siyasi alanların dışında kalmakta ve bu alanlara yönelik mekanizmaların dışında yer almaktadır. Dezavantajlı gruplar, toplumun çoğunluğuna göre daha zayıf olan, korunma ve bakıma ihtiyaç duyan, siyaset, istihdam, eğitim, sağlık gibi alanlarda etkin olma konusunda zorluk yaşayan ve bu dezavantajlı durumlar nedeniyle toplum tarafından ayrımcılık veya dışlanmaya maruz kalma riski taşıyan kişi veya grupları ifade eder (Şahin, 2024, s.85).

UNESCO (1998 s.10), dezavantajlı grupları; *“cinsiyet, dil veya etnik köken, ekonomik durum ya da siyasi statü bakımından, ekonomik ve sosyal koşulları diğerlerine göre daha düşük olan bireyler”* olarak tanımlamaktadır.

Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı üzere dezavantajlı grupların genel kabul görmüş bir tanımının bulunmadığı ve ülkelerin kendi özgün koşullarıyla belirledikleri tanımların olduğunu söylemek doğru bir yaklaşım olur. Dezavantajlılık konusunda, tanımlamada olduğu gibi ülkeler arasındaki bir diğer fark da kimlerin dezavantajlı gruba dahil edileceğidir. Bireylerin dezavantajlı gruplara dahil edilmesinde birçok faktör etkilidir. Kişilerin kendi toplumlarında dezavantaj olarak görülmeyen bir durum, başka bir ülkede dezavantaj sayılabilmektedir. Bu ayrımın yanı sıra, bazı özellikler tüm dünyada bireyleri dezavantajlı statüsüne sokmaktadır. Dezavantajlı gruplar için yapılan tanımlamalar, konunun ele alınış hedeflerine göre farklılık göstermektedir.

Dezavantajlı Grup Kavramı ve Sosyal Hizmet

Her ne kadar “dezavantaj” terimi avantajlı olmama durumunu çağırırsa da, dezavantajlılık kavramı toplumsal olarak avantajlı olmamaktan ziyade, mevcut kaynaklara fiziksel, sosyal, ekonomik ve toplumsal nedenlerle erişememe ve faydalanamama hâlini ifade etmektedir. “Dezavantajlı grup” ifadesi ise, bu kesimin dezavantajlılık sebeplerine, yaşa, cinsiyete, etnik, dinî ve siyasi konumlarına göre sınıflandırılmasını belirtir. Bu sebeple, Caillods’a göre (1998, s. 11), dezavantajlı gruplar, sosyal ve ekonomik hayata uyum sağlama olasılığı daha düşük olan bireylerden oluşur. Bu gruplar genellikle eğitim, sağlık ve barınma gibi temel hizmetlerden yoksun kalabilmektedirler.

Özbaş (2018, s.1145), dezavantajlılığı yoksulluğun neden olduğu bir sorun olarak tanımlamış ve insanların sosyal yaşamda eğitim, ekonomi ve kültür açısından, toplumun orta ve üst tabakalarındaki bireylere kıyasla olumsuz yaşam standartları yaşadıklarını belirtmiştir. Ayrıca, dezavantajlılığın bireyleri hem içinde buldukları toplumun imkânlarından hem de küresel ölçekte dünyadaki fırsatlardan mahrum bıraktığını vurgulamıştır.

Sosyal dışlanma, siyasi ve politik nedenlerle kasıtlı olarak gerçekleşebileceği gibi, zamanla oluşan kültürel kalıplar ve önyargılar nedeniyle de meydana gelebilir. Bu durum, birey ile toplum arasındaki bağı zayıflatarak, bireyin toplumdaki hizmetlerden, imkânlardan ve ayrıcalıklardan yararlanamamasına yol açar. Sonuç olarak, sosyal dışlanmaya maruz kalan bireylerin toplumla bütünleşmesi engellenir. Bireyleri dezavantajlı duruma düşüren sosyal dışlanma, aynı zamanda bireyin bu dezavantajlı durumunu değiştirmesine de mâni olabilir. Sosyal dışlanma, bireylerin toplumsal hizmetlere erişimini kısıtlamaktadır (Arık ve Taş, 2020, s.17).

Dezavantajlı gruplarla ilgili sosyal hizmet uygulamalarında odaklanılması gereken temel husus, dezavantajlılığın önlenmesi amacıyla ayrımcılıklar ve bu ayrımcılıkların neden olduğu sosyal dışlanmayla mücadele edilmesinin gerekliliğidir. Sosyal hizmet uzmanları, dezavantajlılığın kendisinden ziyade, onun yol açtığı ayrımcılık ve sosyal dışlanmayla mücadele ederler. Sosyal hizmet perspektifinden bakıldığında, sosyal dışlanma, toplumsal bütünleşmeye engel teşkil eden ayrımcılıkların bütünüdür. Bu nedenle, dezavantajlılığı önlemek, sosyal dışlanmanın sebep olduğu ayrımcılıkla mücadele etmek anlamına gelmektedir (Güloğlu, 2020, s.24).

Yukarıdaki açıklamalardan görüleceği üzere tarih boyunca, her toplumda bazı bireylerin diğer insanlardan farklı muamele gördüğüne dair birçok örnek mevcuttur. Ayrımcılık, genellikle ekonomik, siyasi ve kültürel sebeplerle aşağılama, dışlama ve baskı uygulamaya dayanır. Bu tür davranışların ardında, bu bireyleri toplumsal yaşamdan uzak tutma ve özgürlüklerinden mahrum bırakma düşüncesi yatmaktadır. Bu yaklaşım, doğrudan ve dolaylı olarak ayrımcılığa yol açmaktadır. Bu bağlamda belediyelere çok fazla iş düşmektedir zira dezavantajlı grupların topluma entegrasyonunda ve hizmet erişiminde doğrudan bir sosyal politika araçlarıdır.

Türkiye'deki Sosyal Belediyeciliğin Yasal Dayanağı

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nda, sosyal devlet vurgusuyla başlayarak, sosyal yardım ve sosyal hizmet çerçevesinde sosyal belediyeciliğin temel dayanağını oluşturan birçok hüküm bulunmaktadır (Hameed vd., 2020, s.235). Özellikle 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, sosyal belediyeciliğin, sosyal hizmet ve sosyal yardımların yasal temelini teşkil etmektedir (Çelik, 2014, s.9). Bu kanunlarla, belediyelerin hizmet alanları tek tek sayılmayarak, genel yetki verilmiştir.

1580 sayılı Belediye Kanunu'nda (Mülga), belediyelerin sosyal yardım ve sosyal hizmet konusundaki görevleri isteğe bağlı tutulurken, hem 5216

sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda hem de 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda, yoksul ve muhtaç kesime ayrılan ödeneğin kullanılması ile engellilere yönelik merkezlerin ve hizmetlerin sağlanması zorunluluğu vurgulanmıştır (Özgökçeler ve Bıçkı, 2012, s.46). 5216 sayılı kanun, önceki yasalardan farklı olarak, büyükşehir belediyelerine “engelli hizmet birimleri” oluşturma görevi vermektedir. Bu sayede, engellilere yönelik hizmetlerin tek bir çatı altında toplanması ve diğer kurumlarla iş birliği yapabilme imkânı belirtilmiştir. Bu birim aracılığıyla, engellileri bilgilendirme, bilinçlendirme, ulaşım süreçlerini kolaylaştırma, maddi ihtiyacı olanlara yardım etme, danışmanlık sağlama ve sosyal ile mesleki alanlarda rehabilitasyon hizmetleri sunma amaçlanmıştır (Aygen, 2014, s.176). Ayrıca, 2006 yılında çıkarılan Büyükşehir Belediyeleri Engelli Hizmet Birimleri Yönetmeliği ile bu birimlerin görev alanları netleştirilmiştir.

Türkiye’deki Örnek Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Türkiye’de sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin sadece altyapı ve temel hizmetleri sunmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal refahı artırmayı ve dezavantajlı grupların yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlayan bir anlayış olarak öne çıkmaktadır. Sosyal yardımlardan eğitim desteklerine, kadın, çocuk ve yaşlılara yönelik hizmetlerden istihdam projelerine kadar geniş bir yelpazede sunulan bu uygulamalar, yerel yönetimlerin sosyal devlet ilkesini yerelden hayata geçirmesine olanak tanımaktadır. Türkiye’de farklı belediyeler, kendi sosyo-ekonomik ve demografik yapıları doğrultusunda yenilikçi sosyal projeler geliştirerek, kent sakinlerine doğrudan dokunan hizmetler sunmaktadır. Bu bölümde, Türkiye’deki başarılı sosyal belediyecilik uygulamalarını ele alarak, farklı belediyelerin sosyal politika alanındaki yaklaşımlarını ve etkilerini inceleyeceğiz.

Esenler Belediyesi Kimsesizlerin Kimi Projesi: Esenler Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü tarafından yürütülen “Kimsesizlerin Kimi” projesi, ilçede yalnız ve maddi imkânları kısıtlı bireylerin tespit edilmesiyle hayata geçirilmiştir. Bu çerçevede, belirlenen 22 yaşlı bireyin yaşam alanlarının düzenli aralıklarla temizlenmesi sağlanmış, böylece yalnızlık ve bakım eksikliği çeken bireylerin temel yaşam koşullarının iyileştirilmesi hedeflenmiştir. Ancak, gerçekleştirilen ziyaretlerde, fiziksel desteğin ötesinde duygusal ve sosyal ihtiyaçların da ön plana çıktığı gözlemlenmiş, bunun sonucunda gönüllü vatandaşların da katılımıyla düzenli ziyaretler planlanmıştır. Proje kapsamında, Esenler Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü bünyesinde “Kimsesizlerin Kimi” hizmet masası kurulmuş ve gönüllü vatandaşların bu masa aracılığıyla başvuru yaparak sürece dahil olmaları sağlanmıştır. Bu proje ile ilçede yaşayan kimsesiz yaşlı bireylerin,

toplumsal dayanışma ruhu içinde gönüllü vatandaşlarla bir araya getirilmesi, yalnızlık duygularının paylaşılması ve sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda, toplumda sosyal sorumluluk bilincinin güçlendirilmesi de projenin temel hedeflerinden biri olmuştur. Dar kapsamda uygulanan ancak düşünsel temeli güçlü olan bu proje, yalnız ve bakıma muhtaç bireyler için yalnızca temiz bir yaşam alanı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda sosyal bağlarını güçlendirmeye yönelik anlamlı bir adım olmuştur. Paylaşılan duygular, insani dayanışmanın en yalın haliyle ortaya çıkmasını sağlarken, “yalnız değilsiniz” mesajını hissettirmek sosyal belediyecilik anlayışının önemli bir unsuru haline gelmiştir. Bu bağlamda, proje, sosyal belediyecilik ilkelerini hayata geçiren belediyeler için dikkate değer bir örnek teşkil etmektedir (http-1).

Çankaya Belediyesi Engelsiz Dershane Projesi: Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla hayata geçirilen Engelsiz Dershane projesi, görme engelli bireylerin akademik ve mesleki başarılarını destekleyen önemli bir girişimdir. Çankaya Belediyesi tarafından yürütülen bu proje, ODTÜ, Bilkent, Hacettepe, Gazi, Ankara ve Yıldırım Beyazıt Üniversitelerinden gelen 150 gönüllü öğretmenin katkılarıyla, haftanın her günü özel sınıflarda ücretsiz dersler sunmaktadır. 2022 yılından bu yana pek çok görme engelli öğrenci, bu destekle kamu kurumlarında istihdam edilme fırsatı yakalamış, girdikleri sınavlarda önemli başarılar elde etmiştir. Proje kapsamında, ortaöğretimden liseye geçiş sürecinde olan görme engelli öğrenciler için özel dershaneler de oluşturulmuş, böylece onların eğitim hayatlarında sağlam temeller atılmasına olanak tanınmıştır. Üniversite sınavlarına hazırlanan öğrenciler, bu merkezde aldıkları eğitimle yükseköğretim kurumlarına yerleşmiş, hatta mezun olup meslek hayatına atılan birçok birey olmuştur. Ayrıca merkez bünyesinde, İŞKUR iş birliğiyle bilgisayar ve web tasarımı gibi mesleki kurslar düzenlenmekte, bu sayede öğrenciler gelecekteki kariyerlerinde kullanabilecekleri sertifikalar edinmektedir. Engelsiz Dershane, sadece akademik bir eğitim merkezi olmanın ötesine geçerek, engelli bireylerin topluma kazandırılmasını, ekonomik ve sosyal açıdan güçlenmelerini sağlamayı amaçlayan bir dayanışma platformu haline gelmiştir. Eğitim gönüllülerinin özverili katkılarıyla güçlenen bu proje, fırsat eşitliği ilkesini hayata geçirerek engelli bireylerin başarı hikâyelerine yenilerini eklemeye devam etmektedir (http-2).

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Komşuluk Hakkı Projesi: Dayanışma ve yardımlaşmanın güçlü bir örneği olarak Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından hayata geçirilen Komşu Hakkı Projesi, toplumsal dayanışmayı güçlendiren örnek uygulamalardan biridir. “Malzemesi belediyeden, pişirmesi sizden” anlayışıyla yürütülen bu proje, kimsesiz,

yardıma muhtaç ve yemek pişiremeyen bireylerin komşularıyla buluşmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Proje kapsamında, belediye tarafından belirlenen ihtiyaç sahiplerinin komşularına gıda malzemesi desteği sağlanmakta; komşular, aldıkları bu malzemelerle yemek hazırlayarak ihtiyaç sahiplerine ulaştırmaktadır. 2017 yılında 50 aile ile başlayan proje, geçen yıllar içinde büyüyerek 2.500 aileye ulaşmıştır. Sadece yemek yardımıyla sınırlı kalmayan bu girişim, komşuluk ilişkilerini güçlendirmenin yanı sıra farklı sosyal sorunların çözümünde de önemli bir rol üstlenmektedir. Proje, yalnız yaşayan bireylerin sadece temel beslenme ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, toplumsal bağlarını da kuvvetlendirmektedir. Ayrıca, Komşu Hakkı Projesi, ihtiyaç sahibi ailelerin evlerinde yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik çeşitli hizmetleri de içermektedir. Ev tadilatları, yaşlı bireyler için alafanga tuvalet dönüşümleri, engelliler için rampalar, mutfak dolaplarının yenilenmesi ve ev içi boya-badana işleri, proje kapsamında desteklenen ek çalışmalar arasında yer almaktadır. Geleneksel dayanışma kültürünü modern sosyal belediyecilik anlayışıyla birleştiren Komşu Hakkı Projesi, sadece bir yardım faaliyeti olmanın ötesine geçerek sosyal bağları kuvvetlendiren, toplumdaki kırılğan grupları destekleyen ve ortak iyiliği teşvik eden örnek bir model olarak öne çıkmaktadır ([http-3](http://3)).

Pursaklar Belediyesi Tebessüm Çarşısı Projesi: Pursaklar Belediyesi tarafından hayata geçirilen Tebessüm Çarşısı, ilçe genelinde ihtiyaç sahibi bireyler ve aileler için kapsamlı bir sosyal destek ağı oluşturmayı amaçlayan örnek projelerden biridir. İhtiyaç sahipleri titizlikle tespit edilerek, kendilerine gerekli yardımlar ulaştırılmaktadır. Bu projeye hayırsever kuruluşlar ve bireyler de katkıda bulunarak destek vermektedir. Tebessüm Çarşısı'na yapılan bağışlar arasında ev eşyaları, giyim, ayakkabı ve temel gıda malzemeleri yer almakta olup, bağışçılara yardımların nasıl değerlendirildiğine dair detaylı bilgilendirme yapılmaktadır.

Proje kapsamında sunulan başlıca hizmetler şunlardır:

- ✓ Giysi ve ayakkabı yardımları
- ✓ Gıda desteği (Pursaklar Kart uygulaması)
- ✓ Ev eşyası yardımları
- ✓ Aşevi hizmetleri
- ✓ Bakliyat, bal, un, sucuk gibi temel gıda ürünlerinin dağıtımı
- ✓ Depremzedelere yönelik özel yardımlar

Toplumsal dayanışmayı güçlendiren ve ihtiyaç sahiplerine destek olmayı amaçlayan Tebessüm Çarşısı, sosyal belediyecilik anlayışının güçlü bir örneği

olarak, paylaşma ve yardımlaşma kültürünü teşvik eden önemli bir model olarak öne çıkmaktadır.

Pursaklar Belediyesi Engelli Sosyal Tesisi ve Engellilere Yönelik Faaliyetler: Engelli çocukların toplumsal hayata uyum sağlamalarını desteklemek ve toplumun engelli bireylere bakış açısını olumlu yönde değiştirmek amacıyla kurulan bu tesis, 2019 yılından itibaren önemli bir sosyal hizmet merkezi olarak faaliyet göstermektedir.

Yıllara göre kayıtlı ve aktif engelli çocuk sayıları şu şekilde artış göstermiştir:

- 2019: 57 kayıtlı, günlük 17 aktif çocuk
- 2020: 64 kayıtlı, ancak pandemi nedeniyle aktif katılım olmamıştır
- 2021: 74 kayıtlı, günlük ortalama 20 aktif çocuk
- 2022: 84 kayıtlı, günlük ortalama 25 aktif çocuk
- 2023: 95 kayıtlı, günlük ortalama 50 aktif çocuk

Tesis bünyesinde engelli çocukların gelişimine katkı sunan çeşitli alanlar ve imkanlar mevcuttur:

- ✓ Kütüphane ve bilgisayar odası
- ✓ Engellilere özel oyun grupları
- ✓ Boyama atölyesi ve müzik odası
- ✓ Günde bir öğün dört çeşit yemek
- ✓ Gün boyu çay, kahve, kek gibi ikramlar

Ayrıca, öğle yemeklerinden sonra şarkı söyleme, dans, müzik ve resim gibi etkinlikler düzenlenmekte, çocukların aileleriyle birlikte katılabilecekleri gezi, piknik gibi sosyal aktiviteler organize edilmektedir.

Pursaklar Belediyesi, ilçe sınırları içinde yaşayan engelli bireylerin yaşam kalitesini artırmak için çeşitli projeler geliştirmekte ve uygulamaktadır. Bu kapsamda:

- ✓Evde sağlık hizmetleri sunulmaktadır.
- ✓Tekerlekli sandalye ve hasta yatağı desteği sağlanmaktadır.
- ✓Çölyak hastaları için özel gıda çekleri temin edilmektedir (Şahin, 2024, s.143-149).

Keçiören Belediyesi Göçmen Hizmetleri Merkezi: Keçiören Belediyesi, Keçiören Kaymakamlığı ve Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma

Vakfi'nın, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve AB İnsani Yardım Fonu iş birliğiyle hayata geçirdiği Keçiören Göçmen Hizmetleri Merkezi, 13 Aralık 2016 tarihinde kurulmuştur. Merkez, göçmenlere yönelik eğitim, sağlık, istihdam, sosyal yardım ve hizmetler alanında çalışmalar yürütmekte olup, aşağıdaki destek birimlerini içermektedir:

- ✓ Eğitim ve kurs hizmetleri
- ✓ Sağlık destek birimi
- ✓ Sosyal yardım ve hizmetler
- ✓ Hukuki danışmanlık
- ✓ **İş ve meslek edindirme birimi**
- ✓ Psiko-sosyal destek hizmetleri

Merkez, yıllara göre artan bir katılımı hizmet sunmaya devam etmektedir:

- 2019: "Göçmenlerle Sosyal Uyum" etkinliği düzenlenmiştir.
- 2020: Merkezdeki kurs ve faaliyetlerden 7.762 kişi yararlanmıştır.
- 2021: Hizmetlerden faydalanan kişi sayısı 8.612'ye ulaşmıştır.
- 2022: Destek alan kişi sayısı 10.241'e yükselmiştir.

Keçiören Göçmen Hizmetleri Merkezi, göçmenlerin topluma entegrasyonunu sağlamak, temel haklara erişimini kolaylaştırmak ve sosyal uyumu güçlendirmek adına kapsamlı destekler sunarak örnek bir sosyal belediyeçilik projesi olarak hizmet vermektedir (Erdaş, 2024, s.91).

Çankaya'nın Filizleri Projesi: Çankaya Belediyesi, Çankaya'da ikamet eden veya ilçedeki üniversitelerde eğitim gören, maddi durumu yetersiz gençlere burs imkânı sağlamaktadır. 2015 yılından bu yana gerekli koşulları sağlayan 1.174 öğrenci bu burslardan yararlanmıştır. Apartman ve site yönetimleri, iş yerleri ve işletmelerle iş birliği yapılarak öğrencilere kalacak yer, süreli çalışma ve burs desteği sunulmaktadır. Belediye öncülüğünde kurulan Çankaya Yardımlaşma ve Ekonomik Dayanışma Derneği (ÇAYED) aracılığıyla ilçede yaşayan ihtiyaç sahiplerine gıda, üniversite öğrencilerine ev eşyası yardımı yapılmaktadır. ÇAYED, gönüllü bağışçılar ile ihtiyaç sahipleri arasında köprü görevi üstlenerek sosyal dayanışmayı güçlendirmektedir. Çankaya Belediyesi, "yeni nesil belediyeçilik" anlayışını toplumun paylaşma ve dayanışma kültürüyle birleştirerek; üniversite öğrencileri, yaşlılar, engelliler ve kimsesiz bireyler için çeşitli sosyal destek hizmetleri sunmaktadır. Çankaya Belediyesi, gençlere, öğrencilere ve ihtiyaç sahiplerine yönelik sosyal destek

projeleri ile fırsat eşitliğini artırmaya ve dayanışmayı güçlendirmeye devam etmektedir (Erdaş, 2024, s.113).

Dezavantajlı bireylerin daha güvenli, sağlıklı ve sosyal bir yaşam sürmelerine destek olmak amacıyla hayata geçirilen bu projeler, toplumsal dayanışmayı güçlendiren örnek uygulamalar arasında yer almaktadır.

Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Türkiye'deki Temel Sorunları

Türkiye'deki belediyecilik uygulamalarına bakıldığında, hâlâ istenilen başarı seviyesine ulaşamadığı görülmektedir. Türkiye'de büyükşehir belediyesi ve belediye kanunlarında yapılan değişikliklerle yerel yönetimlerin yetkileri genişlemiş olsa da birçok sorun hâlen çözülememiştir (Berkün, 2017, s.594).

Literatür incelendiğinde, Türkiye'deki sosyal belediyecilik alanında karşılaşılan sorunların benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu sorunları özetlemek gerekirse:

- Türkiye'de sosyal belediyecilik faaliyetleri genellikle ihtiyaç sahibi ve yoksul bireylere yapılan nakdi yardımlar şeklinde algılanmakta ve böylece meşrulaştırılmaktadır.

- Belediyelerin sunduğu hizmetler, kültürel, sosyal ve fiziksel boyutlarıyla bir bütün olarak değerlendirilmemektedir.

- Sosyal belediyecilikte en sık karşılaşılan sorunlardan biri, belediye yöneticilerinin sosyal politikalara ilişkin bilinç seviyesinin yetersiz olması ve sosyal belediyeciliğe olumlu yaklaşmamalarıdır. Yönetimin sosyal belediyeciliğe dair farkındalığının artmaması, gönüllülük esasını da olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca, seçim dönemlerinde değişen yönetimle birlikte uygulanan veya proje aşamasında olan çeşitli hizmetler durdurulmakta ya da değiştirilerek devam ettirilmektedir.

- Yerel yönetimler ile merkezi idarenin birlikte hareket etmemesi ve görev dağılımının doğrudan yapılmaması, kaynak israfına ve çok başlılığa yol açmaktadır. Bu durum, kurumların hizmet sorumluluklarını üstlenmelerinin önüne geçmekte ve halk tarafından hizmetlerin suistimal edilmesini kolaylaştırmaktadır.

- Mali açıdan yetersiz bütçelere sahip olan belediyeler, sosyal belediyecilik faaliyetlerini etkili bir şekilde yürütememekte ve bu durum belediyeleri merkezi yönetime bağımlı hâle getirmektedir. Artan borç yükleri, belediyelerin kaynaklarını doğrudan bu borçlara yönlendirmesine neden olmaktadır. Özellikle küçük belediyeler sosyal hizmet alanında etkinlik gösteremezken, büyükşehir belediyeleri bu hizmetleri yerine getirebilmektedir.

- Belediyelerin sahip oldukları kapasitelere bakılmaksızın, tüm belediyelerden aynı hizmetlerin beklenmesi ve bu hizmetler için ek kaynak sağlanmaması, hizmet sunumunda sorunlara neden olmaktadır.

- Sosyal belediyeçilik faaliyetlerini yürütecek uzman personelin belediye bünyesinde bulunmaması, kaynak israfına ve başarısız hizmetlere yol açmaktadır.

- Sosyal belediyeçiliğe ilişkin belirli standartların olmaması, belediyelerin bu alanda farklı seviyelerde hizmet sunmasına sebep olmaktadır.

- Belediyeler, seçim dönemlerinde oy potansiyeli oluşturmak ve mali giderlerini azaltmak amacıyla sosyal problemlere yönelik hizmetlerde kısa vadeli ve dönemsel uygulamalar benimsemektedir.

- Belediyelerdeki bürokratik işlemlerin fazlalığı ve vatandaşların bu işlemlere dair bilgisinin yetersiz olması, hizmetlere erişimi zorlaştırmaktadır.

- Belediye sınırları içerisindeki vatandaşların yönetime katılımının olmayışı ve yönetimden uzak kalmaları, belediye faaliyetlerinin denetimini zorlaştırmaktadır. Kent konseylerinin yönetime dahil edilmesi, katılım eksikliğini gidermek amacıyla yapılmış olsa da hâlen istenilen amaca ulaşılamamıştır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye’de sosyal belediyeçilik anlayışı, yerel yönetimlerin sosyal devlet ilkesine uygun olarak toplumsal eşitsizlikleri azaltmayı ve dezavantajlı grupların yaşam standartlarını yükseltmeyi hedefleyen bir yönetim modeli olarak benimsenmiştir. Verdiğimiz örnekler, bu anlayışın nasıl somut uygulamalara dönüştüğünü gözler önüne sermektedir. Bu çalışma, dezavantajlı gruplara yönelik sosyal belediyeçilik uygulamalarının etkinliğini ve kapsamını analiz ederek, bu tür girişimlerin toplumsal bütünleşmeye ve sosyal adaletin sağlanmasına katkılarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sosyal belediyeçilik, toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen ve bu doğrultuda çeşitli hizmetler sunan bir yerel yönetim yaklaşımıdır.

Belediyelerin sosyal hizmet proje uygulamaları, bu yaklaşımın başarıyla hayata geçirildiğini ortaya koyan somut bir örnek olarak incelenmiştir. Belediyelerin dezavantajlı gruplara yönelik sunduğu hizmetler; sosyal yardımlar, eğitim ve sağlık destekleri, engelli bireylere yönelik özel programlar, yaşlı bakım hizmetleri gibi geniş ve çok yönlü bir yelpazeyi kapsamaktadır. Sosyal yardımlar, yoksul ve muhtaç durumdaki bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çeşitli yardım programlarını içerir.

Eğitim destekleri, dezavantajlı çocukların ve gençlerin eğitim imkanlarına erişimlerini artırmayı ve onların gelecekte daha iyi fırsatlara sahip olmalarını hedeflemektedir. Sağlık destekleri, dezavantajlı bireylerin sağlık hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmayı ve onların sağlık durumlarını iyileştirmeyi amaçlar. Engelli bireylere yönelik programlar, onların günlük yaşamlarını kolaylaştıracak hizmetler ve faaliyetler sunar. Yaşlı bakım hizmetleri ise, yaşlı bireylerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çeşitli destek ve bakım hizmetlerini kapsar. Bu hizmetlerin sağlanması, sadece dezavantajlı bireylerin yaşam kalitesini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumun genel refah seviyesinin yükselmesine de önemli katkılar sunabilmektedir. Belediyelerin sunduğu bu geniş ve çok yönlü hizmetler, sosyal belediyecilik anlayışının pratikte nasıl başarılı bir şekilde uygulandığını gösteren somut örnekler olarak öne çıkmaktadır.

Ülkemizde maalesef sosyal belediyecilik uygulamaları konusunda hala bazı sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların başında, sosyal belediyeciliğin doğru bir şekilde anlaşılması ve algılanmaması gelmektedir. Günümüzde sosyal belediyecilik, yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine belirli dönemlerde aynı yardım yapmak veya zor durumda olanlara nakdi yardım sağlamak şeklinde yanlış bir algıyla değerlendirilmektedir. Bu anlayış, sosyal belediyeciliğin sadece talep edenlere yardım yapma olarak anlaşılmasına yol açmaktadır. Oysaki sosyal belediyecilik, daha geniş kapsamlı ve sürdürülebilir sosyal politikaların yerel yönetimlerde uygulanmasını içermelidir. Bu bağlamda, belediyeler dezavantajlı grupların ihtiyaçlarını karşılamak için sürekli ve sistematik destekler sağlamalıdır. Eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal entegrasyon gibi alanlarda yürütülen projeler, sosyal belediyeciliğin gerçek anlamda uygulanmasını sağlayarak toplumsal eşitsizliklerin azalmasına ve toplumsal refahın artmasına katkıda bulunabilir.

Bu çalışma, sosyal belediyecilik anlayışının yaygınlaştırılması ve diğer belediyelere örnek teşkil edecek başarılı uygulamaların incelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin toplumsal eşitlik ve adaletin sağlanmasında oynadığı kritik rolü vurgular. Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde dezavantajlı gruplara yönelik uygulamalar, toplumsal eşitsizlikleri azaltma ve dezavantajlı grupların yaşam kalitesini artırma amacı güder. Yukarıda verdiğimiz örnek belediyeler, sosyal belediyecilik anlayışının nasıl hayata geçirilebileceğini ve dezavantajlı grupların yaşam kalitesini nasıl artırabileceğini göstermektedir. Bu belediyeler, sosyal yardımlar, eğitim ve sağlık destekleri, engelli bireylere yönelik özel programlar ve yaşlı bakım hizmetleri gibi geniş ve çok yönlü bir yelpazede hizmetler sunarak toplumsal refahı artırmayı hedeflemektedir. Sosyal yardımlar, yoksul ve muhtaç durumdaki bireylerin temel ihtiyaçlarını

karşulamaya yönelik çeşitli yardım programlarını içerir. Eğitim destekleri, dezavantajlı çocukların ve gençlerin eğitim imkanlarına erişimlerini artırmayı ve onların gelecekte daha iyi fırsatlara sahip olmalarını amaçlar. Sağlık destekleri, dezavantajlı bireylerin sağlık hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmayı ve sağlık durumlarını iyileştirmeyi hedefler. Engelli bireylere yönelik programlar, onların günlük yaşamlarını kolaylaştıracak hizmetler ve faaliyetler sunar. Yaşlı bakım hizmetleri ise, yaşlı bireylerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çeşitli destek ve bakım hizmetlerini kapsar. Bu tür uygulamaların yaygınlaştırılması, toplumsal refahın artırılması ve sosyal adaletin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalar, sosyal belediyeçilik uygulamalarının daha da geliştirilmesine ve toplumun tüm kesimlerine eşit hizmet sunulmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışma, sosyal belediyeçilik anlayışının yaygınlaştırılması ve başarılı uygulamaların diğer belediyelere örnek teşkil etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Kaynakça

- Akdoğan, Y. (2002). *Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik*, Eminönü Bülteni, (Şubat).
- Arık, F. ve Taş, L. (2020). *Dezavantajlı Gruplar ve Dezavantajlılığa İlişkin Sosyolojik Bir Çerçeve*. Ferhat Arık ve Levent Taş (Ed.). *Dezavantajlılar ve dezavantajlılık sosyolojisi içinde* (s. 7-48). Ankara: Nobel yay.
- Aygen, M. (2014). Sosyal belediyecilik üzerine bir inceleme: Elâzığ Belediyesi örneği. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 1(1) ,173-192.
- Beki, A. (2009). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik (Ümraniye Belediyesi Örneği)*. İstanbul: Sena Ofset.
- Berkün, S. (2017). Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışı. *Şarkiyat Dergisi*, 9/2 ,582-598.
- Caillods, F. (1998). *Education strategies for disadvantaged groups: Some basic issues*. UNESCO, International Institute for Educational Planning.
- Çelik, A. (2014). Sosyal belediyecilik anlayışı: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-20.
- Erdaş, V. (2024). *Türkiye’de Belediyecilik ve Sosyal Politika: Çankaya ve Keçiören Belediyeleri*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gül, S., ve Nizam, K, Ö. (2021). Sosyal Bilimlerde İçerik ve Söylem Analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 181-198.
- Güloğlu, K. F. (2017). Kesişimsel yaklaşımla engellilik ve toplumsal cinsiyet Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye karşılaştırması (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi
- Hameed, A., İnan, F. M., ve Develi, A. (2020). Ankara-Keçiören Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulaması açısından incelenmesi: 2015-2019 dönemi örneği. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 228-253.
- http-1, <https://esenler.bel.tr/haberler/genel/bu-ilcede-kimse-kimsesiz-degil/> Erişim tarihi: 03.03.2025
- http-2, <https://www.sodem.org.tr/proje-kirilgan-gruplari-desteklenmesi-engelsiz-dershane> Erişim tarihi: 03.03.2025
- http-3, <https://www.sanlıurfa.bel.tr/icerik/4691/21/buyuksehir-komsu-hakkiyla-komsulari-bulusturuyor#:~:text=%C5%9Eanl%C4%B1urfa%20B%C3%BCy%C3%BCk%20Belediyesi%20K%C3%BClt%C3%BCr%20ve%20yard%C4%B1ma%20muhta%C3%A7lar%C4%B1%20kom%C5%9Fusuyla%20bulu%C5%9Fturuyor.> Erişim tarihi: 03.03.2025

- Keleş, S. (2008). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Ankara Büyükşehir Belediye Örneği*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Koçak, O., ve Kavi, E. (2015). Sosyal Politika Aktörü Olarak Sosyal Girişimci Belediyecilik. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(6), 26-49.
- Negiz, N. (2011). Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından İsparta Belediyesi Farkındalık Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma. *SDÜ İİBF Dergisi*.
- Özbaş, M. (2018). Dezavantajlı sosyolojik tabakalarda zorunlu eğitim sürecini etkileyen değişkenler. *Kastamonu Education Journal*, 26(4), 1143-1154. doi:10.24106/kefdergi.43426
- Özgökçeler, S., ve Bıçkı, D. (2012). Kentsel yoksullukla savaşım noktasında politik bir enstrüman: “Sosyal belediyecilik”. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 49(565).
- Öztürk, H., ve Gül, H. (2012). Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif mi? *IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu*, ss. 377-379.
- Pektaş, E. K. (2010). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Akademik İncelemeler Dergisi*, (1).
- Scutella, R., Wilkins, R., & Horn, M. (2009). Measuring poverty and social exclusion in Australia: A Proposed multidimensional framework for identifying socio-economic disadvantage. Melbourne institueworkingpaper series içinde (s. 1-41). *Victoria: Melbourne Institute of Applied Economic and Social Research The University of Melbourne*.
- Şahin, D. (2024). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı Bağlamında Dezavantajlı Gruplara Yönelik Uygulamalar: Pursaklar Belediyesi Örneği*, Kapadokya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- UNESCO Statistical Yearbook. (1998). [https://unesdoc.unesco.org/erişim tarihi: 02.03.2025](https://unesdoc.unesco.org/erişim-tarihi:02.03.2025)

